

Яроменко О. В., к.геогр.н., доцент, Данилів Т.І., магістрант
(Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка
Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ПОЛІССЯ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В умовах сьогодення особливо гострою є національна проблема охорони природних комплексів та раціонального використання природних умов і ресурсів, вирішення якої неможливе без її регіонального розв'язання. Тому детальний аналіз природно-заповідного фонду (ПЗФ) Полісся Рівненської області, виявлення просторових особливостей розміщення природоохоронних об'єктів регіону необхідні з метою узагальнення існуючих та розробкою нових заходів, спрямованих на оптимізацію навколишнього природного середовища в умовах зростаючих масштабів використання природних ресурсів

Ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища становлять природно-заповідний фонд. До природно-заповідного фонду України належать природні території та об'єкти (природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища) і штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, які залежно від їх екологічної, наукової й історико-культурної цінності можуть бути загальнодержавного або місцевого значення) та охороняються як національне надбання.

Українське Полісся багате на ландшафтні комплекси з цінними природними ресурсами, унікальними геологічними, гідрологічними об'єктами, видами флори та фауни тощо, тому створення умов для належного утримання та раціонального використання територій природно-заповідного фонду на Поліссі є вкрай потрібною справою. До Поліського регіону Рівненської області за К. І. Геренчуком входять наступні райони: Березнівський, Володимирецький, Дубровицький, Зарічненський, Костопільський, Рокитнівський, Сарненський.

Серед природних ландшафтів, які вилучені із господарського використання на території поліської частини Рівненської області є Рівненський природний заповідник загальнодержавного значення, який створений з метою збереження у природному стані типових та унікальних

природних комплексів. Кожна ділянка заповідника має свої особливості щодо природних умов та рослинного і тваринного світів у статусі заказників: ландшафтний заказник "Білоозерський" (Володимирецький р-н), загальнозоологічний "Перебродівський" (Дубровицький та Рокитнівський р-ни), ботанічний "Сира Погоня" (Рокитнівський р-н), гідрологічний - "Сомино" (Сарненський р-н). Характерною ознакою Рівненського заповідника є те, що в ньому представлені болота всіх типів, які є на Українському Поліссі. Природоохоронною рекреаційною установою місцевого значення, що створений з метою збереження в природному стані типових та унікальних природних комплексів та історико-культурних пам'яток Надслуччя, а також для збереження умов організованого відпочинку є регіональний ландшафтний парк "Надслучанський". Значним ландшафтом і біологічним різноманіттям відзначається Дермано-Мостівський регіональний ландшафтний парк. Окрім названих, об'єктами ПЗФ оголошено Решуцько-Олексіївський регіональний ландшафтний парк, більшість території якого складають ліси та регіональний ландшафтний парк «Прип'ять-Стохід» - цей ландшафтний природний комплекс знаходиться у заплаві річок Прип'ять та Стохід (територія Заріненського району) з унікальними заплавами озерами, болотами та заплавами луками.

На досліджуваній території є загальнозоологічні заказники: «Урочище Брище» - призначений для охорони поселень бобрів; «Мутвицький», створений з метою збереження та відтворення лісових масивів, сприятливих для розмноження мисливської фауни; «Урочище Поличине»; «Урочище Гуца», «Осницький» інші. Серед ботанічних заказників «Болото Гало» (Березнівський р-н), де лісове оліго-мезотрофне болото утворилось і збереглося у природному стані на терасі р. Стави; «Золотинський», «Сварицевицький», «Вичівський», «Озерський», «Урочище Поличине» та інші ботанічні заказники як місцевого так і загальнодержавного значення. Територія Полісся є місцем гніздування птахів, з метою їх охорони у межах заболоченої ділянки в заплаві р. Стир створено орнітологічний заказник. Охороняються ділянки, що є місцем гніздуванням і відпочинку перелітних птахів: «Урочище Стирське», «Урочище Романщина», «Вовча гора» та інші. Іхтіологічний заказник «Прип'ятський» створено з метою охорони місць нересту та виходу видів риби. Серед ландшафтних заказників збережених у природному стані та досить мальовничий ландшафт по берегах річки Случ з назвою «Соколинні гори» місцевого значення має високу рекреаційну цінність. Створенні й ландшафтний заказник «Почаївський» загальнодержавного значення, «Кузьмівський» та «Урочище Каліжари» місцевого значення. Найбільш збережена та цінна у науковому відношенні «стара діброва» на відроггах Волинського лесового плато, де є багатий рослинний покрив, від чистих

дубових насаджень до мішаного лісу, це територія лісового заказника «Остроганський». Унікальність природних комплексів Полісся сприяла оголошенню на території Рівненщини комплексних пам'яток, серед яких «Старі дуби», де наявні дубові насадження (віком 200-300 років) по надзаплавному схилу р. Стир, «Болото-блюдце», «Володимирецький парк» та інші. Насадження рідкісного на Рівненщині виду, дуже мальовничої сосни чорної (австрійської), яка використовується для озеленення парків, населених пунктів підлягає ботанічній пам'ятці «Насадження сосни чорної». Мають високу пізнавально-рекреаційну цінність («Юзефінська дача») та потребують нагальної допомоги («Урочище «Нетреба» - загальнодержавного значення (у зв'язку з масовим висиханням дубів)) значне число об'єктів ПЗФ. На досліджуваній території як природоохоронні об'єкти оголошено: гідрологічні пам'ятки (наприклад, «Лісове болітце», «Велике Почаївське озеро»); заповідні болотні («Озеро Воронки», «Вичівське») та лісові урочища («Поліська діброва», «Острівні дубові насадження»); парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва («Зірненський») та дендрологічний парк загальнодержавного значення - Березнівський, основними ботаніко-географічними зонами якого є ліси України, Карпати, Крим, Кавказ, Середня Азія, Далекий Схід, Сибір, Американський регіон, Японо-китайський регіон. Дендропарк є місцем практики учнів та студентів, базою екологічного виховання населення.

Таким чином, у Рівненській області створена та існує мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2013 року віднесено 310 територій та об'єктів загальною площею 181,5 тис. га, що складає 9 % від загальної площі області, в тому числі 27 об'єктів загальнодержавного значення площею 64,9 тис. га і 283 об'єкти місцевого значення площею 116,6 тис. га. Природно-заповідний фонд Полісся Рівненської області складає більше 50% від природно-заповідного фонду Рівненської області, де найбільший відсоток заповідності мають Рокитнівський, Заріченський та Володимирецький адміністративно-територіальні райони [1].

Проблема збереження та охорони рідкісних видів рослин і тварин пов'язана із низьким рівнем вивченості, тому вважаємо за доцільне узагальнення інформації про природно-заповідний фонд Полісся Рівненської області з ціллю збереження природних комплексів, обізнаності суспільства з власним неоцінним природно-заповідним скарбом та можливістю прогресивнішого розвитку природоохоронної, наукової та рекреаційно-туристської діяльності.

1. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Рівненській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ecorivne.gov.ua>